

Ощепкова В.Р.,

студентка II курсу факультету менеджменту і бізнесу ВП «Миколаївська філія КНУКіМ»;

Науковий керівник:

Доній В.С., викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ВП «Миколаївська філія КНУКіМ», м. Миколаїв

ПЕРСОНАЛІЯ Г.С. СКОВОРОДИ У РОМАНІ В. ЄШКІЛЄВА «УСІ КУТИ ТРИКУТНИКА. АПОКРИФ МАНДРІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»

У статті розглянуто особливості розкриття образу Григорія Сковороди в романі Володимира Єшкілева «Усі кути трикутника». Художньо-літературні течії та напрямки першої половини ХХІ століття знайшли гармонійне втілення в характерних рисах поетики твору письменника.

Образ легендарного українського філософа, видатного мислителя, гуманіста-просвітителя, поета і педагога Григорія Сковороди здавна приваблює увагу науковців різних напрямків науки та мистецтва – істориків, філософів, літературознавців, художників, скульпторів, композиторів, режисерів та письменників. Одні досліджують літературну та філософську спадщину видатного філософа, інших цікавлять відомості про його життя. Образ Сковороди в художній літературі яскраво відтворили П. Куліш у поемі «Грицько Сковорода», Тарас Шевченко у повісті «Близнець», М. Рильський у «Слові про рідну матір». Образ філософа у своїй творчості також розкривали поети: Павло Тичина, Ліна Костенко, Борис Олійник та інші. А серед письменників-сучасників до образу Сковороди звернувся В. Єшкілев у романі «Усі кути трикутника».

Цим зумовлюється мета нашої розвідки – розглянути специфіку розкриття образу мандрівного філософа Григорія Сковороди в романі В. Єшкілева «Усі кути трикутника».

Григорій Сковорода належить до найяскравіших постатей в українській філософії та літературі. Його постать і досі залишається актуальною – як особистість, мислитель, письменник, видатний просвітитель та філософ.

Автор написав гостросюжетний і характерний твір, де розкрив особливості образу Григорія Савича Сковороди. В «Апокрифі мандрів» Європою Єшкілев говорить про зв'язки молодого Сковороди з таємними організаціями.

Події твору розгортаються у двох часових вимірах – сьогодення та 50-ті роки ХVІІІ століття. Головним героєм першої сюжетної лінії роману, що описує сьогодення є Павло Вигилярний, вигаданий автором персонаж, – одеський історик, який, спираючись на документи закордонних масонських архівів,

вирішив довести причетність Сковороди до участі в братстві однієї з масонських лож. «Я вважаю, що традиційні погляди-підходи до цієї постаті вже не працюють. Як ми звикли: народний філософ, ходив босий селами, грав на сопілці, проповідував сердечну науку» [3, с. 8], – висловлює свою точку зору Вигилярний у приватній розмові з професором Геннадієм Гречиком – дослідник літературного і філософського спадку Сковороди. Також вигаданий персонаж роману. Вигилярний переконаний, що «давні уявлення стають вже не просто застарілими, вони стають шкідливими, перетворюють нашу гуманітарну сферу на дурнувату культурницьку оперетку» [3, с. 9]. Відомий науковець, що розглядала специфіку образу Григорія, Шаталова І.О вважає, що саме Павло Вигилярний є тим обраним, хто продовжить справу філософа у наш час. Головним завданням для персонажа стає не написання книжки про Григорія Сковороду. Його «істинне призначення» – «самому стати продовженням Григорія Сковороди, стати Сковородою», бо ж Сковорода – це не просто прізвище, але чин, «і знак, і криївка посеред пустелі».

Події другої сюжетної лінії, що є історичною, розгортаються вже навколо молодого Григорія Сковороди. Єшкілев зазирає у внутрішній світ свого головного героя, намагаючись розкрити таємницю його вчинків і вірувань, відтворює не повний життєвий шлях свого героя, який є малодослідженим, і означивши його як «апокриф мандрів».

Молодий, ерудований, відкритий до нових знань, відчуттів та світоглядів – саме таким автор зображує свого допитливого мандрівника. Герой подорожує Австрією та Італією, потрапляє у вир подій, напередодні Семирічної війни.

Відомий теоретик літератури Олександр Галич відносить роман «Усі кути трикутника» до квазі-біографії – фальшивого, несправжнього життєпису [1, с. 156]. Адже дійсно, у творі є чимало вигаданих і невідповідних історичних фактів, що відповідають дійсності. До Європи молодий Сковорода потрапляє в ролі шпигуна російської розвідки. Саме, звідси і починаються його непередбачені пригоди. На Григорія з нетерпінням чекають в Італії. Сам же Григорій прагне будь-що потрапити до Венеції – адже має там зустрітися з сином Пилипа Орлика, чільним масоном графом де Лазіскі Дентвілем.

Та перед Сковородою постає ще одне для нього важливе завдання: пізнати таємничу сутність Андрогіна – творіння Божого, «що гармонійно поєднує обидва споконвічні первні – чоловічу і жіночу» [3, с. 98]. У художній біографії – Григорій Сковорода залишається героєм-шукачем нерозгаданих істин.

Г. Сковорода був релігійною, містично налаштованою людиною, завжди орієнтувався на Біблію та мислив в її дусі, і майже всі його філософські праці завжди підкріплялися цитатами зі Святого Письма.

Портрет і характер Сковороди в романі не подаються суцільно, спираючись на дослідження науковця Шаталової, вони є вимальованими з дрібниць. Лише з окремих епізодів читач дізнається, що Сковорода є

допитливим юнаком, знає класичну грецьку і трохи німецьку мови, виглядає на поляка, худий, високий, білошкірий, з темними очима. Незважаючи на те, що у нього був гарний голос, у поставі та поведінці Григорій був сором'язливим юнаком.

Психічний стан головного героя передається у його внутрішніх монологів і діалогів. Наприклад, Сковорода часто роздумує над природою блискавки, що є супровідним символом його життя. Інколи Григорій чує голос своєї внутрішньої Мінерви – та завжди його про щось застерігає.

Звідси, можна зробити висновок, що образ Григорія Сковороди в романі Володимира Єшкілева має деякі суперечності, щодо певної дійсності його зображень в біографічній літературі. В. Єшкілев зобразив постать Григорія Сковороди, вміло використовуючи художні засоби, і створив дійсно цінний та вдалий образ.

Отже, творчість Григорія Сковороди – це справжній феномен доби. Багато письменників різних народів і різних поколінь неодноразово зверталися до його постаті у свої творах і кожен перелицював її по-різному, вносячи щось нове і досі не знане. Таким чином, ми остаточно пересвідчилися, що Григорій Сковорода все життя, «учив, як жив, а жив, як навчав» (найкраща риса педагога).

Список використаних джерел:

1. Бичко А., Бичко І. Концентрично-бароковий контекст української філософії: феномен Сковороди / А. Бичко, І. Бичко // Сковорода Григорій: ідейна спадщина і сучасність. — К.: Інститут філософії НАН України. — 2003. — С.51-78.
2. Галич О. Особливості постмодерної квазі-біографії : В. Єшкілев «Усі кути трикутника» / О. А. Галич // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. — 2012. — № 12. — С. 153 – 161.
3. Веретейченко І., Дяченко П., Пінчук Т. Григорій Сковорода і світ : [навчальний посібник] / І. Веретейченко, П. Дяченко, Т. Пінчук. — К. : «Шлях», 2004. — 208 с.
4. Єшкілев В. Усі кути Трикутника : Апокриф мандрів Григорія Сковороди / Володимир Єшкілев. — К. : ВЦ «Академія», 2012. — 248 с.
5. Корнелюк І. Гра з історією / Інна Корнелюк // Єшкілев Володимир. Усі кути Трикутника : Апокриф мандрів Григорія Сковороди / Володимир Єшкілев. — К. : ВЦ «Академія», 2012. — С. 241 – 244.
6. Мицицей М. Сліпуче коло провокаційного прочитання або Чи трикутник гірший за сопілку? [Електронний ресурс] / Марія Мицицей. — Режим доступу : <http://bukvoid.com.ua/2012/05/09>. — Назва з екрана.
7. Трофименко Т. Чи погано бути пройдисвітлом? Апокриф мандрів Григорія Сковороди за Володимиром Єшкілевим [Електронний ресурс] / Тетяна Трофименко. — Режим доступу : <http://zaxid.net/2012/05/21>. — Назва з екрана.